

چکیده:

این مطالعه جهت بررسی روند تغییرات تغذیه ای گاو میش در جنوب استان آذربایجان غربی انجام گرفت. در این مطالعه ۱۰۰ پرورش دهنده گاو میش در ۲۸ روستا از روستاهای آذربایجان غربی (۳ ناحیه مهم پرورش) مورد بررسی قرار گرفتند. به همین منظور پرسش نامه های طبقه بندی شده آماده و در جمع آوری اطلاعات از پرورش دهنده ها مورد استفاده قرار گرفتند. سپس پرسش نامه های تکمیل شده مورد آنالیز و بررسی قرار گرفتند.

آنالیز نتایج مربوط به نوع منبع خوراک نشان داد که ۵۰٪ از تغذیه دستی استفاده می کنند. در خصوص استفاده از مرتع ۶۴٪ از پرورش دهندگان اظهار داشتند که مشکلی ندارند. تعداد دفعات تغذیه در ۷۰٪ موارد سه بار در روز بوده و خوراک بیشتر به صورت خرد شده به مصرف می رسد (۵۷٪). اقلام خوراکی غالب مورد استفاده توسط پرورش دهندگان کاه و یونجه (۲۵٪) و به میزان ۵ کیلوگرم یا بیشتر در هر وعده بوده است. طبق نتایج بدست آمده در ۵۰٪ از پرورش دهندگان مورد مطالعه از کنسانتره در تغذیه گاو میش استفاده کردند

ثریا واحدی^{۱*}، تیمور تنها قزلی^۲، حمیدرضا میرزائی^۳، احد گل قاسم قره باغ^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم دامی
۲- رئیس دانشگاه پیام نور واحد پردیس
۳- رئیس کنفراس بین المللی
۴- عضو هیئت علمی دانشگاه جامع پیام نور آذربایجان غربی
So.Vahedi1371@Gmail.Com: نویسنده مسئول*

کلمات کلیدی: گاو میش، آذربایجان غربی، تغذیه، شرایط روستایی

(تاریخ دریافت ۹۲/۶/۵؛ تاریخ پذیرش ۹۲/۸/۸)

مقدمه

یکی از دلایل کم تولید بودن گاو میش به تغذیه نامناسب و غیر عملی بودن آن مرتبط است. بالا بودن کیفیت و حتی کمیت غذای گاو میش تاثیر بسزایی در بهبود گاو میش خواهد داشت و برای رسیدن به ظرفیت تولیدی دام استفاده از تغذیه ای که بتواند جوابگوی نیازهای دام باشد به شدت موثر می باشد. در شرایط روستایی ۸-۳ کیلوگرم شیر با متوسط چربی ۶ درصد و ۴ درصد پروتئین توسط گاو میش تولید می شود. مدیریت قوی و تغذیه مناسب و آگاهی روستاییان از پتانسیل بالای تولید این حیوان و ترویج آموزش این موضوع میزان این تولید افزایش می یابد. تغذیه اساسی ترین و مهم ترین عامل در پرورش دام و عمده ترین روش اقتصادی کردن سیستم تولید است ولی امروزه استانداردهای تغذیه ای کمی برای گاو میش وجود دارد. بنابراین به یک استاندارد تغذیه ای مناسب با تغییرات شرایط زراعی و اقلیمی بخصوص در کشورهای گرمسیری نیاز است. تحقیق حاضر به منظور بررسی روند تغییرات تغذیه گاو میش در روستاهای جنوب استان آذربایجان غربی انجام گرفته است. مواد و روشها

در این تحقیق از شیوه پرسشنامه های طبقه بندی شده به منظور جمع آوری اطلاعات از پرورش دهنده های گاو میش به شیوه مصاحبه استفاده شد. در این پرسش نامه ها اطلاعات ۱۰۰ نفر پرورش دهنده در ۳ ناحیه مهم پرورش (شامل شهرستان های مهاباد، میاندوآب، سردشت و پیرانشهر، نقده و محمدیار) جمع آوری و نتایج با استفاده از نرم افزار آماری سس تجزیه و تحلیل شده اند و بر اساس مدل آماری دانکن مقایسه میانگین ها صورت گرفته است.

نتایج و بحث

آنالیز نتایج مربوط به نوع خوراک نشان داد که ۵۰٪ از پرورش دهندگان از تغذیه دستی استفاده می کنند که در این میان ۲۲٪ از آنها به مدت ۶-۱ ماه و ۲۸٪ آنها نیز ۷-۱۲ ماه در طول سال به تغذیه دستی گاو میش های خود می پرداختند. همچنین ۳۰٪ آنها از زمین های شخصی و ۱۹٪ از مراتع عمومی و یا پس چر (۱٪) برای این منظور استفاده می کردند. بیشتر پرورش دهندگان تنها از تجربه شخصی خودشان برای تنظیم جیره گاو میش ها استفاده می کردند (۹۰٪) و برخی نیز از متخصص (۲٪) و یا تجربه دامداران دیگر (۱٪) و عده ای نیز بدون هیچ برنامه ای (۷٪) اقدام به تغذیه گاو میش های خود می کردند. مقایسه نتایج بدست آمده در این خصوص با گزارشات گل قاسم و همکاران (۲۰۱۰) که مدیریت تغذیه گاو میش را در استان آذربایجان غربی از سال ۸۷-۸۳ مورد بررسی و ارزیابی قرار دادند موافق بود. نتایج بدست آمده در خصوص نوع خوراک مصرفی نشان می دهد که برخی از پرورش دهندگان تنها از کاه و یونجه (۲۵٪) و برخی از جگن، سبوس، تفاله (شامل چغندر قند، سیب، انگور، گوجه فرنگی و یا مخلوطی از آنها) و کنسانتره و عده ای نیز از سایر اقلام گفته شده در تغذیه گاو میش استفاده کردند (۶۱٪). خوراک مصرفی عمدتاً به شکل خرد شده (۵۷٪) و یا همراه با علوفه و همچنین کنسانتره جدا از علوفه در اختیار دام قرار می گرفت. روش تغذیه نیز ۸۵٪ به شکل مخلوط و در برخی موارد مجزا بود. بیشترین دفعات تغذیه در روز ۳ بار (۷۰٪)، ۲ بار و یا چهار بار بود. ۳۶٪ از پرورش دهندگان اظهار داشتند که در خصوص استفاده از مرتع

منابع

1. A., Gh Gharebagh, Pirmohammadi, R., And Manafi Azar, Q., 2010 Breeding of Buffaloes in West Azarbaijan of Iran. I. Management. Proceeding of The 7th World Buffalo Congress 20-23 October, 2004, Makati City, Philippines. Pp, 534-537
2. Pirmohammadi, r., amini jabalkandi, g., and Mohsen pour azari, a., 2006. Determination of male buffalo calves production rural conditions and restricted feeding in west azarbaijan, Iran. Proceeding of the 5th Asian buffalo congress, 18-22 April, 2006, nanning, china. Pp, 465-471.
3. Sarhaddi, f., asadzadeh, n., aghashahi, a.r., and gharadaghi, a.a., 2006. Buffalo farming in Iran. Proceeding of the 5th Asian buffalo congress, 18-22 April, 2006, Nanning, china. Pp, 538-541.
4. Subhan Qureshi, M., Siddique Ali, M., Amir Saeed., Parviz Shah., Habibullah. Q., And Saadullah Gan., 2004. Conception Rate of Dairy Buffaloes Under Various Timings of Insemination and Reproductive Management Conditions. Proceeding of The 7th World Buffalo Congress, 20-23 October, 2004, Makati City, Philippines. Pp, 596-603.
5. UNDP (1998). The Water Buffalo: A Gentle Farm Animal, Working in The Islamic Republic of Iran; FAO.

مشکل دارند. همچنین سن از شیر گیری گوساله ها در بیشتر موارد ۴-۱ ماه (۶۱٪) و ۷-۵ ماه بود. طبق نتایج بدست آمده در این تحقیق جیره مورد استفاده شده برای گاو میش نر ماده بالغ به یک شکل و همچنین به یک میزان در اختیار دام ها قرار می گرفت. جیره مورد استفاده برای گوساله گاو میش در همه موارد تا سن ۳-۱ ماهگی فقط شیر گاو میش بوده و بعد از ۳ ماهگی به ترتیب به گوساله گاو میش جگن (۴۰٪)، یونجه (۴۰٪) و بعد از آن نیز سایر اقلام مورد استفاده در تغذیه گاو میش بالغ به کار می رفت (۴۰٪). در خصوص استفاده از مکمل های معدنی و ویتامینی برای گله گاو میش تنها در ۱۵٪ موارد از این مکمل ها استفاده می شد. ۴۵٪ پرورش دهندگان از کنسانتره در تغذیه گاو میش استفاده می کردند. ساعات استفاده از مرتع برای تغذیه گاو میش ها در بیشتر موارد ۱۰-۶ ساعت (۵۱٪)، ۱۰ ساعت به بالا، ۵-۱ ساعت بود. در خصوص بیماری های تغذیه ای گاو میش ۷۵٪ گاو میش داران اظهار داشتند که هیچ گونه بیماری تغذیه ای در گاو میش دیده نشده است و بیماری های مشاهده شده (۲۵٪) بیشتر به صورت نفخ، مسمومیت در اثر تغذیه با علوفه بد کیفیت، ناراحتی گوارشی در اثر خوردن اجسام خارجی و سایر موارد بود.

به طور کلی نتایج این تحقیق نشان داد که در زمینه تغذیه گاو میش در استان آذربایجان غربی در طی ۵ سال گذشته پیشرفت چندانی صورت نگرفته است، لذا لازم است که به طور جدی در زمینه مسائل تغذیه ای گاو میش در این استان برنامه های آموزشی، تحقیقی و ترویجی جهت بهبود وضعیت فوق پایه ریزی و اجرا شوند. جدول ۱ جیره مورد استفاده برای گاو میش های نر و ماده

خصوصیات	موارد	فراوانی (%)
نوع خوراک	یونجه و کاه	25
	جگن	3
	سوس	1
	نخله ما	3
	کنسانتره	7
	سایر	61
مقدار مصرف گاو میش نر در هر وعده (کیلو گرم)	2-1	5
	4-3	42
	5 به بالا	53
مقدار مصرف گاو میش ماده در هر وعده (کیلو گرم)	2-1	9
	4-3	35
	5 به بالا	56
مدت استفاده از مرتع (ساعت)	0	8
	5-1	7
	10-6	51
	10 به بالا	34

جدول ۲ جیره مورد استفاده برای گوساله گاو میش

سن گوساله	موارد	فراوانی (%)
3-1 ماهگی	شیر	100
	جگن	0
	یونجه	0
	سایر	0
3 ماهه به بالا	جگن	20
	یونجه	40
	سایر	40